

סופרים שלא אסרה תורה אלא להשתמש בקדשי גבוה של מוכח ושל כדק הכות שמועלין בהן וכל מקום שאין מעילה אין איסורו אלא מדברי סופרים אפילו בקדשי גבוה^מ ולפיכך יכול לטול רצועה משל ר"ת לשל רש"י כשאין לו אחרת אבל משל רש"י לשל ר"ת אין לטול בכל ענין^מ):

לח דין מנין השימין ובו ב' סעיפים:

א נהגו במנין השימין על פי הקבלה ביד הסופרים איש מפי איש לכתוב בשל דו' שימין בכל פרישה ופרישה ובשל ראש ד' שימין בכל פרישה ופרישה^א ואם שינה לא פסל ויש להם גם כן קבלה בתיבות ראשי שימין בשל יד ובשל ראש.

והסופרים שלנו מדקדקים במנין השימין אבל בראשי השימין אינן נוהגין ומשנים כאשר יודמן להם ומי שרצה לדקדק בהם אם יוכל לכיין השימין בענין זה יעשה אבל לא יאריך ויקצר האותיות כדי לכיין ראשי השימין:

ב אבל יכול להאריך מעט האותיות כשיטה שניה כדי לכיין סופי השימין ולא אסרו אלא להמשיכן כל כך בענין שיהא נראה לעין שהן גדולות מחברותיהם ונראה הכתב כמנומרו כמ"ש ב"ד ס' רע"ג ור"ה:

לו דין דקדוק בתיבתו ובו ו' סעיפים:

א לכתחלה צריך לכתוב בתיבה תמה^א ושלמה^ב בתמונת האותיות שלמדה מדברי התלמוד ונדרשים וקבלה מהראשונים אבל אם שינה לא פסל: אלא א"כ הפסיד צורת האות למריד כמו שיתבאר:

ב זו היא תמונת האותיות^ה

ג צריכה להיות הנקודה העליונה עשויה כו"ד^ו ולפיכך צריך להיות בה ג' עוקצים כמו בכו"ד עוקץ א' למעלה^ז לכתחילה ושנים למטה א' מימין הנוגע בנג האל"ף ואם לאו פסולה כמו שיתבאר^ח וא' משמאל לכתחלה והוא לא יהיה נוגע בנגה ואם נגע כשרה^ט כמו שנתבאר ס' ל"ב.

סימן לו

- א** מנחות לה, א. שבת קכ, ב. מור סי' לב.
ב רש"י שבת שם ד"ה תם. וראה גם לעיל סי' לב ס"ה ומס' פירוש – ראה אותיות הרב ע' שלה ואילך.
ג רמ"א סעף א. והיונן אף כנה שגלגל מנתלמנה. וע' אותיות הרב ע' שנ ואילך.
ד או שנרעה לאות אחרת. ע' וכן הפאל משה ע' 5.
ה אותיות תמונת האותיות שיתקן רבנו (אחר תריבת ס' זה, ונמסר מוספר למפרס), ראה קובץ גידול תורה (נג) כו ע' לו ואילך. אותיות הרב ע' י ואילך.
ו סי' התרוסה סוף הל' תפילין, מאותיות דרבי עקיבא. הגרות מיטמונת הל' תפילין פ"א אות צ. תקן תפילין.
ז ברוך שאמר (אלפא ביתא), הובא בב"י. וראה אותיות הרב ע' יא שכתב המיוחס לרבינו יש למעלה תג ולא עוקץ. וכ"ה כאלפא ביתא (א"ב הב') הובא בב"י.
ח לקמן סעף ג.
ט כן משמע ב"מ סי' לב ס"ק כ"ט. וראה משנת אברהם ס' כג ס"ב. קובץ גידול תורה (נג) חוב' סג ע' קטז.
י סעף כו.

מה ראה רש"י מור כח, ב ד"ה לא נתקן. מעילה ג' ב ד"ה ולא נתקן. רמב"ם הל' מעילה פ"א הל' וראה אג"ק הל' ע' צנז. גדולי הקדש ס' לד ס"ק א. ילד ס' רפב ס"ק ה. להם שלמה איתח ס' כו ס"ק כ. אבני נזר האיתח ס' לד ס"ק ית. תקין ס"ק פ. הלכות יובא ס' ד. אמרי יושר הל"א ס' פג ס"ק ג. תכלים בענינים ח"ד הרי"ט ס' פג. הקרי הלכות ח"ג ג. א. תכלים בענינים ח"ד הרי"ט ס' פג. הקרי מו ע"י מ"א ט"י טז. וראה משמרת שלום ס' ו ס"ק ו.

סימן לה

- א** סי' התרוסה הל' תפילין ד"ה מנין. רא"ש בספר תקון תפילין. מור וש"ע ס' לה.
ב לבוש.
ג הגדת ברוך שאמר ס"ק נג בשם כמה ראשונים. דרכי חשת.
ד ע"י דרכי חשה שם וצ"ל. וראה ברוך שאמר שם.
ה סעף ב.
ו פ"ו ילד ס' ערה ס"ק ג.

הלכות תפילין לו

קלו

ויו"ד זו צריכה להיות לכתחלה שיהיה פניה עם עוקציה שלמעלה הפוכים קצת כלפי מעלה.^א

וקבלה מהחסיד^ב שתהא רגל יו"ד זו נוגעת באל"ף לכתחלה באמצע גגה ולא בקצהו וסוף הגג של צד ימין צריך לכתחילה שיהא עקום קצת כלפי מעלה^ג ולא יהא עקום הרבה.

ונקודה התחתונה פעמים שתמונתה כדל"ת קטנה הפוכה על פי הסוד וכן צ"ל בתפילין על פי קבלת האר"י ז"ל^ד ופעמים שתמונתה ג"כ כיו"ד תלויה בתנה כגוף האל"ף^ה ולכן לכתחלה צריך שיהא לה עוקץ קטן לצד ימין למטה^ו ועל פי הסוד צריך שיהא עוקץ זה מכון כנגד עוקץ העליון שעל היו"ד העליונה^ז:

ב (על פי הסוד צריכה להיות מרובעת למעלה^ח כמו דל"ת ולא עגולה כרי"ש) צריך לזהר בתג שלאחריה^ט לרבעה שלא תהא נראית ככ"ף ואם נראית ככ"ף פסולה ואם ספק אוי מראק לתינוק וצריך לכתחלה שיהא לה בראשה מצד שמאל תג קטן^י.

ועל פי הקבלה יהא לה עקב עב למטה^{יא} כי תמונתה כמו דל"ת תוך גרון של וא"ו על כן צריך שיהיה לה זווית למעלה שתהא כמו דל"ת ועקב טובב^{יב} למטה שיהא במקום ראשו של וא"ו^{יג}:

ג צריך שיהא ראשה עב ורגל ימין דקה תהיה לכתחלה^{יד} ויורדת מעט למטה יותר מירך שמאל^{טו} וירך שמאל לא תהיה עקימה אלא משוכה בשוה ומגבתה קצת כלפי דל"ת^{טז} לכתחלה.

ויש מי שקבלה בידו שגוף הגימ"ל יהיה כמו זי"ן^{טז} שימושך רגל ימין מאמצע הראש ולא

יא סי' התרווחה שם מאותיות דרבי עקיבא. בריך שאמר (אלפא ביתא) הובא ככ"ף.

יב ברוך שאמר ואגור בשם רבינו יהודה החסיד. ועי' סי' ה' הנאמרים תתק"ב עי' תחסם. ועי' קובץ גידול תורה (ג'). כו' עי' מב ועי' קפת. אותיות דרב עני' נד. וראה שם עי' יא שכתב המוה"ם לרבינו הוא נוגעת בראש שליש התרווח של גנה.

יג רבינו אליעזר חותין במ' יראים (מצוה שצמ), מבריתא שבת מג, ב. הובא בברוך שאמר.

יד שער הכוונות הרש"י תפילין הרוש ב. פרי עין חיים שער התפילין פ"ב בשם תיקוני זר (הדקמה מג, ב. ובתיקון ש' מג, א). וראה גם תורה אור נב, ג. נג, א. ועי' אותיות דרב עי' מג.

טו אלפא ביתא (א"ב ה'ב). הובא ככ"ף.

טז ראה מקדש מעט בקובי הא"ב סי' ק"י.

יז ר' יהודה החסיד (בתרי אותיות תפילין). הובא בברוך שאמר. ברוך שאמר (אלפא ביתא), הובא בב"י. יח אלפא ביתא. ב"י. ואפשר שהתבדל שבית לכה"ק שטובאר ברא"ש וסוד (דלקמן בסמך – ששמעב גם ברעיון) הוא גת שלאחריה לכתחלה (אלא שלמעלה) וצ"ע. ראה גם לקמן באות ב. ועי' שו"ת צ"צ האו"ח סי' קסו ס"א.

סי' ששה. הור"ד סי' יד ס"ו.

יט ראייה ה"ל קמנות ה"ל ס"ב ס"ב. מור כחן ובחידור סי' עזר. וראה לעיל דאפשר דהו"ע רק בתג שלמטה. וראה אותיות דרב עי' יב שכתב המוה"ם לרבינו סיום עין גג הוא

כאלכסון ונקודה קטנה על ראשו, לחשו לדעת הסבורים שגם למעלה מאחריה צריך תג. וראה מאיר עיני סופרים סי' ז אות ב ס"ק א. משנת אבהם סי' כג ס"ק ח. ח. קובץ גידול תורה (ג'). הוב' סג עי' קפי.

כ ירושלמי הניח פ"ב ה"א. ראו"ש ומר שם.

כא ברוך שאמר (אלפא ביתא דב') הובא בב"י.

כב כבשנרם השלחן הגיה "עב" (כמו קודם). ובאותיות הרב עי' סח ביאר החילוק ביניהם, ושכתב המוה"ם לרבינו עקב עני יתיר מרובח המושב.

כג ראה קובץ גידול תורה (ג'). הוב' כח עי' קפת.

כד כוללעל סמך א. ועי' משנה בירוש' בבאור הלכה. אותיות דרב עי' עמ.

כה סדר התרווחה שם מבריתא שם (שבת קג, ב). אלפא ביתא. ב"י. נתבאר באותיות דרב עי' עד ואילך.

כו עיי' סי' התרווחה שם ותגהות מייסודיות פ"א מה"ל תפילין אות צ ודרכי משה סק"ב. נתבאר באותיות הרב עי' עו ואילך. וראה שם עי' יב, ובקובץ גידול תורה (ג'). הוב' עי' ג, שכתב המוה"ם לרבינו תמונתו אינה מגבתה רק עוקץ יצא מטה כלפי מעלה.

כז ברוך שאמר (אלפא ביתא). ב"י. וראה אותיות הרב עי' יב שכתב המוה"ם לרבינו הוא כתיב משה פשה בן ו וכן ז (כדלקמן באותיות פ, ג, ע, ש). וראה תורה אור נב, א. שהוא אות יו"ו עם יו"ד. וראה גם ברשנמן באותיות דרב עי' פא. קובץ גידול תורה (ג'). הוב' כח עי' קפת.

מקצהו כמו ב"י"ו וכן כל ראשי שמאל¹⁰³ שבאותיות שע"ט נ"ו ג"ץ יהיו דומים לז"י"ן ועל כן התג"ן שעליהם נקראו זימ"ן¹⁰⁴ אבל קבלת האר"י ו"ל אינו כן? כמו שיתבאר¹⁰⁵.

וידך שמאל תהא נמוכה¹⁰⁶ כדי להמשך¹⁰⁷ אות אצל ראש הגימ"ל כי כן קבלה מהחסיד ולכשיכתוב וא"ו אצל נו"ן כפופה יכתבנה בתוך כפפת הנו"ן כדי להסמך ראשהו זה אצל זה וכשיכתוב ד' פשוטה אצל צד"י כפופה טוב לעקם צואר הצד"י מעט לצד ימין כדי שיקרב קצת כ"ף הפשוטה לראשי הצד"י אבל בלי צורך לא יעקם שום אות כי כן קבלה מהראשונים¹⁰⁸ שיהא כולם בעמידה פשוטים ולא מומים לא לימין ולא לשמאל:

ל צריך שיהא נגה אריך והגלה קצרה¹⁰⁹ שאם תהא רגלה ארוכה מגנה תדמה לכ"ף פשוטה ותפסל כשלא יקראנה התינוק ד' ולכתחלה צריך שתהא הרגל פשוטה בשיפוע קצת לצד ימין¹¹⁰ ושהיא לה תג קטן בראש נגה מצד שמאל¹¹¹ וצריך לזוהר בתג שלאחוריה לרבעה¹¹² שלא תהא נראית כר"ש ותפסל על ידי קריאת התינוק.

ויש מי שקבלה כדיו שאינו די שיהא לה זיוות הרה מלאחוריה אלא לכתחילה יהא לה שם עקב¹¹³ טוב כי תמונתה כמו ב' וז"ן סגורים והעקב הוא נגד ראש הו"ו א' ויעשה ג"כ עוקץ קטן לצד ימין¹¹⁴ בולט על פניה למעלה ועוקץ זה הוא כנגד ראש הו"ו הב':

ל צריך לעשות לה לכתחלה תג קטן למעלה מצד שמאל¹¹⁵ וגם באחוריה יעשה עוקץ קטן¹¹⁶ שתהא מרובעת כמו דל"ת ולא עגולה כר'.

והנקודה שבתוכה לא תהא סמוכה לנגה¹¹⁷ אלא יהא ביניהם חלק כל כך בכדי שאדם בינוני יכירנו היטב מעל ספר תורה שעל גבי הבימה כשקורא בו ואם נגעה ממש כנגה¹¹⁸ אפילו נגיעה דקה כחוט השערה פסולה¹¹⁹ ולא תהא הנקודה נגד אמצע הגג אלא נגד סופו¹²⁰ בצד שמאל ואם עשאה באמצע פסולה וצריך לתקנה אלא אי"כ אין תיקון מעולם או יש להכשיר אפילו לכתחילה כמ"ש סי' ל"ב¹²¹.

ויש מי שקבלה כדיו¹²² שהנקודה תהא דקה למעלה ועבה קצת למטה כעין יו"ד כי תמונת ה' היא דל"ת ויו"ד (בכל הה"ן חוץ מהה"ן של שם הו"ה ב"ה שיש בהם קבלה

כח ע"ו וברוך רפאל משה ע"ו 12. אותיות הרב ע"ו פ.

כט מתוח כפי, ב. וראה לקמן סעיף ה.

ל ראה אולי שם ח"ה ע"ו ר"ן, וברמב"ם שם.

לא לקמן באותיות שעמ"ל ג"ן.

לב אגור סי' פה. אלפא ביתא בשם החסיד ב"י.

לג דע היות להפסד, כיון שמונשה אריך יותר מראשה. וראה

הגם לקמן באות ג ובאות צ. וראה אותיות הרב ע"ו יב

וקובץ גידל תורה חוב' בו ע"ו מר, שבכתב המיוחס לרבינו

אין מושב אריך ואינו נמוך.

לד הגדת ברוך שאמר אות פו בשם החסיד (כתרי אותיות

תפילין).

לה תקון תפילין. אגור סי' פה. ברוך שאמר (אלפא ביתא).

ב"י.

לו סי' התוה"ג הל' תפילין ויראים (מצוה שצ"ע) מנח"ם שם

דד, א. אלפא ביתא. ב"י. וראה אותיות הרב ע"ו צב"ה.

לז מהר"י אסקודרני. הובא בב"י ד"ה כתב הר"י. ברוך

שאמר באות ל ואות ק. אלפא ביתא (אי"ב הב').

לח ראש הו"ו ח"ת סי"ב. טור כאן ובחול"מ סי' ערך.

לט ברוך שאמר (אלפא ביתא) ב"י. וראה תיקון תפילין.

מ ראה אותיות הרב ע"ו צו.

מא לבוש. וראה משנת אברהם סי' כג סי"ח וסק"י. אותיות

הרב ע"ו צו. וראה שם ע"ו יג ובקובץ גידל תורה שם

ע"ו מר שבכתב המיוחס לרבינו א"ן עוקץ לצד ימין. וראה

שם חוב' בו ע"ו קטפ.

מב תחזות כט, ב. לפ"ש י"ד את ל"ה את ל"ה. רא"ש הל'

ס"ת סי"ב. הגהות מיימוניות פ"א מו"ל תפילין אות צ.

מז.

מג שם דפי"ו ד"ה בתר"ה ומאי מנפנא. וראה אותיות הרב

ע"ו יג ובקובץ גידל תורה (גו.) הכ"ו עמ' דה. שבכתב

המיוחס לרבינו היא שיה דל"ת, עם עקב לאחוריה.

מד שו"ת דמ"ע מפאנו סי' לו. ח"א סק"א.

מה רא"ש הל' ס"ת סי"ב. ב"י בריש חסד"ן בשם תשו'

ההש"א בשם התוס'.

מו ע"י בדי"ש בסי' לב סב"י ומ"ל וס"ג.

מז אגור סי' פה. הגדת ברוך שאמר אות נה. אלפא ביתא.

ב"י.

מח סעיף לו.

מט ברוך שאמר (אלפא ביתא. בא"ב הב'. ובא"ב הב')

בשם ספר התמונה. ב"י.

הלכות תפילין לו

קלט

אחרת כמו שיתבאר י) ותהיה הנקודה עקומה למטה לצד ימין ולא לצד שמאל פן תדמה לת"ו:¹

י צ"ל ראשה קצרה² שלא תדמה לר"ש ורגלה ארוכה שלא תדמה לוי"ד יב ותפסל על ידי קריאת התינוק וטוב שתהיה עגולה לצד ימין בראשה שלא תדמה לוי"ן יג ואע"פ שראש הוי"ן עובר מב' צדין מ"ב יש לחוש שמא תינוק שאינו חכם ולא מפש יקראנה ווי"ן ותפסל.

ועל פי הסוד צ"ל רגלה פשוטה כשוח ועיבה מתמעט והולך יד מעט מעט עד שתהא חדה למטה.

ועל פי קבלת האר"י ז"ל יד צריך להיות עוקץ קמן מצד שמאל בראש כל הוי"ן שבתפילין ולא בספר תורה יד:

יז צריך לזיזר שלא תהא רגלה ארוכה יח שלא יתדמה לנ"ן פשוטה ותפסל על ידי קריאת התינוק וראשה צריך להיות עובר מב' צדין שלא תדמה לוי"ו יהיה מרובע על פי הסוד יט:

יח לכתחלה צריך לעשות לה חטוטרות יט על גבי ב' רגליה וגם תג קמן בראש רגל שמאל אבל רגל ימין יהיה ראשו עגול לצד ימין כג' לכתחלה וב' רגליה צ"ל בב' ויינין כג' לכתחלה.

ועל פי קבלת האר"י ז"ל יג צ"ל רגל הימנית כמו וי"ו בתפילין וכו' החטוטרות שעל רגל הימין יהיה עב ושעל רגל השמאל יהיה דק.

ואם האריך הח"ת יט עד שנשתנה צורת הוינין לגמרי אפילו עשאה רל"ת ווי"ן וחטוטרות על גבי פסולה ובתפילין אין לה תיקון כג' משום שלא כסדרן אבל אם לא עשה לה חטוטרות כלל יט אפילו האריכה הרבה כשרה בדיעבד:

יט צריך שיהא ראש ימין שלה כפוף מעט למטה יט לכתחלה אבל לא יהיה כפוף הרבה יט

ס לפי רש"י שם. וכתבו הפוסקים לעשות כדברי שניהם. ראה יראים (מצוה שצנז). תקן תפילין. בריך שאמר. אלפא ביתא. כ"י בשם כמה פוסקים. **סא** הגהות מייחוסיות פ"א מהר"ל תפילין אות ז. אלפא ביתא. כ"י. **סב** ברוך שאמר. אלפא ביתא) שנתחד שבת קד. ב"י. **סג** משנת חטוטרות מסכת תקון תפילין פ"א אות ט. וראה דעת קדושים (קנ"ו הא"ב). מקדש מענט ס"ק ה. קול יעקב. אותיות הרב ע"י קלויזס. **סד** ברוך שאמר (אלפא ביתא) באות כ פשוטה. ברוך שאמר אות ק. ב"י בשם הר"י אסכנרני. **סה** ב"י בשם (מהרא"ש בס"י יראים ז) הר"י אסכנרני. וראה אותיות הרב ע"י קמארג. **סו** ב"י ר"ה ג"מ"ש ואנו עושם. וז"א ס"ק ז. וע"י שר"ת צ"צ חילוק ס"י רה ס"ו. **סז** ר"ת בהל' ס"ת ש"ל. הובא בתוס' ר"ה שרית שבת קד. כ ובבב"א פוסקים. אלפא ביתא. כ"י. וראה אותיות הרב ע"י פו ובקובץ גידול תורה (ג' חב"ו ע"י פו, שבכתב המועד) לרבינו אינו כפוף למטה (אלא משדול). **סח** ברייתא שבת קד. ב. דפי' ר"ת. וראה משנת סופרים (למשנת ברוכה) בכיאר"ה הלכה.

נ לא נמצא מקומו. וראה שער הכוונות רד"ש התפילין סוף רד"ש פ"ב. פ"ד עין חיים רד"ש התפילין פול"דמ. מצת שמורים ה"ל תפילין בצורת האותיות. משנת חטוטרות מסכת תקון תפילין פ"ב אות ד"ו. אנ"ק ח"י ע"י רגל שלחן המלך ע"י שם הערה 1. אותיות הרב ע"י קי. **נא** ברוך שאמר. אלפא ביתא. ב"י. **נב** תקן תפילין. מור. אלפא ביתא. וראה אותיות הרב ע"י יד ובקובץ גידול תורה (ג' חב"ו ע"י פו, שבכתב המועד) לרבינו הוא ארוכה מעט משאר אותיות רגולות. **נג** בריך שאמר. אלפא ביתא. כ"י. וראה אותיות הרב ע"י קי. **נד** תקן תפילין. בריך שאמר בשם רבינו מנחם וירמב"ן. **נה** שער הכוונות רד"ש התפילין סוף רד"ש ב. פ"ד עין חיים שער התפילין פול"ד. משנת חטוטרות מסכת תקון תפילין פ"א אות ט. **נו** ע"י אותיות הרב עמ"ל מה. אהלי שם ח"ה ע"י רל"ו. **נז** תקן תפילין. ברוך שאמר. אלפא ביתא. ב"י. **נח** אלפא ביתא (רב). וראה אלפא ביתא רה' בשם כתר שם טוב (ר"ה עתה). כ"י. וראה אותיות הרב ע"י יד ובקובץ גידול תורה (ג' חב"ו ע"י פו, רח"ו ע"י קג. חמ"ו ע"י קענע. **נט** מנחות שם (ב, כ). לפי ר"ת בתורה הדמורה.

הלכות תפילין לו

לכתחלה וראש שמאל שלה יהיה כווי"ן¹⁰⁰ (לדברי המצריכים בן בכל אותיות שעמנו ג"ץ אבל לפי קבלת האר"י ז"ל¹⁰¹ תהיה כווי"ו ישרה בתפילין) אבל ראש ימין לכתחלה יהיה עגול כווי"ו ולא יהא ראוי להושיב עליו כתרי התגין¹⁰² שאם ראש ראשון היה שוה והגון להתגין כמו ראש הב' לא היו מרלגין עליו להושיבם בראש הב' דומה למה שאמרו¹⁰³ אין מעבידין על הצעות ומטעם זה כל היודי"ן שבצד ימין בעי"ן וצד"י ושי"ן שבספר תורה¹⁰⁴ כולם פניהם כלפי מעלה ואין ראוי להושיב עליהן כתרי התגין:

ב צ"ל עליה תג קטן מלמעלה¹⁰⁵ לכתחלה וצריך לעשות ראשה כפוף בשמאלו למטה¹⁰⁶ שיהיה כמו עוקץ קטן יורד למטה ויהיה עוקץ זה קצר מרגלה¹⁰⁷ פן תדמה לחי"ת ורגלה יהיה כפוף קצת לכתחלה להשיב צורתה¹⁰⁸ ויהיה גל קטן ולא גדול פן תדמה לרי"ש¹⁰⁹ והיה קצר ולא ארוך שלא תדמה לוי"ו¹¹⁰ ותפסל על ידי קריאת התינוק ואם חסר עוקצה השמאלי ואצ"ל רגלה הימנית פסולה ובשמאלי מועיל תוקן אפילו בתפילין אבל לא בימינו¹¹¹ כמו שנתבאר בס"י ל"ב¹¹²:

ב כפופה קבלת החסיד¹¹³ שהיא צריכה להיות עגולה מכל צד ולא יהיה לה שום זווית לכתחלה ואם עשה לה זווית באחוריה מלמעלה כשרה¹¹⁴ אם היא עגולה למטה אבל אם עשה מלמטה ומלמעלה הרי זו דומה לב' ופסולה¹¹⁵:

ב פשוטה צ"ל גגה קצר שלא תדמה לרי"ש לכן לא ימשוך אותה כסוף השיטה¹¹⁶ ואע"פ שכל האותיות אין למשכן¹¹⁷ מכל מקום כדיעבד כשרות אבל זו פסולה¹¹⁸ אם תינוק שאינו חכם ולא ממש אינו קוראה כהלכתה.

ולכתחלה צריך להיות כל הפשוטות ארוכות כשיעור שאם נכפלו יהיו כפופות¹¹⁹ ומטעם זה לא יעשה לב"ף פשוטה זווית למעלה אלא תהיה עגולה כמו רי"ש¹²⁰ שאם כופפין אותה שתיעשה כף כפופה שאין חילוק ביניהם רק שזו כפופה וזו פשוטה ואם עשה לה

סט ברוך שאמר (אלפא בירא). ב"י.
ע מצת שמורים תל' תפילין בצורת האותיות. משנת הסדנים מנסת תקון תפילין את מ. ועי' שער הכוונות דרושי התפילין סוף דרוש ב. פיר עין חיים שער התפילין פיר. וראה אותיות הרב ע' פו ובקובץ גידול תורה (ג).
כז ח"ו ע' מו. שכתבת המנוחה לרבינו הוא כעין פשרה בן ו (מכילתא באת ג' וש"ג).
עא אלפא בירא. ב"י. ועי' תהלה לדוד ס"ק ב.
עב ממוח סד, ב.
עג ראה וזכר ופאל משה ע' 23. אותיות הרב ע' קנג.
עד ופיקטא ורבי פרק בא. הובא בראש תל' ס"ת ס"ב. וראה לק"ש ח"ט ע' 423.
עה מוחות שם (כמ, ב). לפי ר"ת שברא"ש שם. ופירושו ראה אותיות הרב ע' קהדקס. וראה שם ע' פו ובקובץ גידול תורה (ג). ח"ו ע' מו. שכתבת המנוחה לרבינו היא אית תורה לצד שמאל. וראה שם ח"ו ע' קהד.
עו ברוך שאמר. אלפא בירא. ב"י.
עז אלפא בירא. ב"י.
עח אלפא בירא. ב"י.
עט תקון תפילין. אגור ס' פה. הובא בב"י ר"ה ותב האגור.
פ תקון תפילין. ברוך שאמר. ב"י בשם הר"י אבנדרני ט"ז ס"ק א. מ"א ע' לב סקל"ו. וראה שר"ת צ"צ הא"ח ס' ב"י.

יה ס"י. אותיות הרב ע' קסה.
פא סוף סוף ל.
פב בכתיב אותיות תפילין. הובא בברוך שאמר (אלפא בירא). ב"י.
פג עיי' שם באתו מן ובאות ו בפס"ש ב"י בשם מהר"י אשכנזי באת כ ובד"מ סק"ו וצריך ניון. ביאר הציונים הוציע ראה וזכר ופאל משה ע' 26. אותיות הרב ע' קעו. ילקוט כתרי אותיות ח"א ע' מו. קסת המופר ס' ה. לשכת המופר ס"ק מו. משנת אברהם ס' כג סוף כג. וראה גם לעיל באת ב. ועי' שו"ת צ"צ הא"ח ס' יח ס"ב. הא"ח רס"י קמ.
פד עי' שו"ת צ"צ הא"ח ס' יח ס"ד.
פה אגור ס' פה בשם החסיד (כזר אותיות תפילין).
פו אלפא בירא בשם הגהות מיימוניות פ"ז מהל' תפילין אות ה.
פז ברוך שאמר (אלפא בירא). וב"י.
פח ס' התרומה סוף תל' תפילין. אגור ס' פה וברוך שאמר בשם החסיד (כתרי אותיות תפילין). הגהות מיימוניות פ"א מהל' תפילין אות צ ואגור שם בשם דא"ח בס' יראים. אלפא בירא. ב"י.
פט ס' התרומה שם. יראים (מצוה צפט). הגהות מיימוניות שם בשמו. תקון תפילין. ברוך שאמר. אלפא בירא. ב"י.

הלכות תפילין לו

קמא

זויות למעלה כמו דל"ת פסולת^א ואין לה תיקון בתפילין ומוזות שרינה כר"ש שעשאה כמו דל"ת שצריך לגרוד את כולה כמו שנתבאר בס"ל ל"ב^א:

ל צריך להיות צוארו ארוך כו"ו^א וראשו עגול לצד ימין ולצד שמאל זויות לראשו כמו שהוא ראש הו"ו^א כי תמונת הלמ"ד היא כמו כף כפופה ועליה וי"ו^א ומטעם זה יהיה זנבה עב וכפוף היטב לפניה ותהיה עגולה מאחריה לצד ימין ככף כפופה^א אבל לצד שמאל מקום חיבור גופה וצוארה יהיה לה זויות בין סוף הו"ו^א שיוורד בדרקת לצורת כף^א וכל זה לכתחילה^א.

ועל פי הסוד צריך להיות לה ב' תנ"ן על ראש צוארה^א ימינה גדול ושמאלה קטן^א:

מ פתוחה ומ"ם סתומה צריך שיהיו שוין^א לכתחלה ככל היכולת שהרי שתיהן נקראות כמין^א אלא שזו מ"ם פתוחה וזו מ"ם סתומה ולכן אין לעשות מ"ם פתוחה עגולה^א למעלה ולמטה בצד ימין שאם יעשה בסתומה שמא יתדמה לס' לתינוק שאינו חכם ולא טפש (ועוד כי האותיות צריכים להיות נכרות מיד כשרואין אותן בראיה קלה ולא עד שיסתכל בהן קצת) אלא תהיה להן זויות למטה בצד ימין לכתחילה.

אבל למעלה יש שעושין שם עגולות^א לכתחלה כדי שתהיה תמונת המ"ם פתוחה ככ"ף כפופה וו"ו^א ומטעם זה אין עושין גג עגול אלא מאריכים אותה כשוה עד כגון קצה מוינה התחתון^א שע"כ דימה גופה לב"ף כפופה ויש שעושין אותה שם מרובעת^א ונמצא תמונת המ"ם פתוחה היא ב' וו"ו^א והעיקר כסברא הראשונה^א.

והחרטום צריך שיועך עד כנגד מושב התחתון^א כדי שיהא ראוי לסתום ותמונתו לכתחלה היא כמו וו"ו עומדת מוטת קצת ולא הרבה^א ולכן לא יהיה הפגם שבין הגג ובין ראש החרטום גדול כ"כ שיצטרך למשוך ממנה בעקמומיות ולא יהיה וו"ו עומדת:

נ סתומה כבר נתבאר שיש לעשותה עגולה בצד ימין^א לכתחלה אבל לא למטה^א

צט ב"י בשם מהר"י אסקנרני.
ק אלפא בירא ממשמעת רא"ח בספר ריאוס (ס' שצט). הגהות מיכוניות פ"א תפילין אות צ ברוך שאמר ב"י.
קא ראה אותיות הרב ע' רפריז.
קב הגהות מייחוניות שם. אלפא בירא. ב"י.
קג אלפא בירא בשם ספר התמנה. אגור ס' פה. ב"י.
קד ברוך שאמר (אלפא בירא). ב"י.
קה אגור שם. ברוך שאמר. אלפא בירא בשם סופרים מנומחים. ב"י.
קו באותיות הרב (ובכרן רפאל משה הגדה: ב"ת וו"ו).
קז שכן הוכיח אלפא בירא מספר התמונה. וב"ז מסקנת האגור שם. ש"ת צ"צ הא"ח ס"ח ס"ו שבפנים שלנו המ"ם פתוחה עגולה למעלה לצד ימין. וראה אותיות הרב ע"ז ובקובץ יגדיל תורה חכ"ו ע' ז. שכתבב המיוחס לרבינו הוא דימה לב"ף כפופה בלי זוית גם למטה בצד ימין.
קה ברוך שאמר (אלפא בירא). ב"י.
קט ראה אותיות הרב ע' ריה.
קי אבל ראה ש"ת צ"צ הא"ח ס"ח ס"ו, כי בסת"מ שלנו המ"ם סתומה מרובעת מביט מכל צדדיה.
קיא וראה אותיות הרב ע' ז ובקובץ יגדיל תורה (ג). חכ"ו ע' ז שם שכתבב המיוחס לרבינו יש על ראשה ב' עוקשין – בקצה הדיקן גבה יורר ובקצה השואל נטק יורר, ועוד עוקש שפאל למטה מראשה. וראה תהלה לרוד ס"ב ב.

צ ב"י בשם הר"י אסקנרני. ברוך שאמר. וע"ז ח"א ס"י לז ס"ק כו בשם מהר"ל ס"ה קנב המשמע הפסול. וע"ז ש"ת צ"צ הא"ח ס"ח י"ח ס"א (והשאלה – בקובץ יגדיל תורה (ג). חכ"ו ע' ז כה אילך). ס' עג. אותיות הרב ע' קפ"קצב.
צא סוף כג. וראה הע"כ מג ע' ה.
צב ברוך שאמר ואלפא בירא בשם הרוקח. ב"י.
צג ברוך שאמר (אלפא בירא). ב"י.
צד אגור ס' פה בשם ספר התמנה. אלפא בירא. ב"י.
צה אגור ס' פה בשם החסיד (כתרי אותיות תפילין). אלפא בירא. ב"י. וראה ש"ת צ"צ הא"ח (הוספת מו, א), מ"ש משמו, שלא יעשה רק קצת תורה גג תעלין. וראה אותיות הרב ע' ז ובקובץ יגדיל תורה (ג). חכ"ו ע' ז ש"כ"ה ככתב המיוחס לרבינו.
צז מהר"י אסקנרני. ב"י. וראה אותיות הרב ע' ז ובקובץ יגדיל תורה (ג). חכ"ו ע' ז. שכתבב המיוחס לרבינו אין מקפידים שיה' לה זוית.
צח ע"ז ש"ת צ"צ הו"ו ס' י"ד כפופה.
צח תפון תפילין אגור שם. אלפא בירא. ב"י. הרבי משה סקל"ם. וראה אותיות הרב ע' ז ובקובץ יגדיל תורה (ג). חכ"ו ע' ז שם שכתבב המיוחס לרבינו יש על ראשה ב' עוקשין – בקצה הדיקן גבה יורר ובקצה השואל נטק יורר, ועוד עוקש שפאל למטה מראשה. וראה תהלה לרוד ס"ב ב.

הלכות תפילין לו

וגגה יהיה עובר מחוץ לסתימה כעובי קולמוס^{קכ} כי זהו שיעור הנקודה של מ"ם פתוחה כי מ"ם סתומה גם כן המונתה כף ווי"ו כמו הפתוחה אלא שהו"ו סותמתה:

קכ יהא ראשה כווי"ף^{קכ} לפי שצריכה להיות שוה לנ"ף פשוטה ככל היכולת לכתחלה שהרי שתיהן נקראות נוני"ן אלא שזו כפופה וזו פשוטה והפשוטה צריכה להיות ג"כ בענין שאם תכפפנה תהיה כפופה כמו שיתבאר ויהיה הראש קצר ומושבבה התחתון משך לצד שמאל היטב יותר מן הראש^{קכ} שלא תדמה לבי"ת וצוארה קצת ארוך כדי להסמיק אות אצל הראש^{קכ} כמו שנתבאר למעלה^{קכ} ותהיה עגולה גם^{קכ} מלמטה לצד ימין^{קכ}.

וכן כל האותיות הכפופות צריכים להיות לכתחלה עגולות למטה^{קכ} שאם הפשטנה תהיה פשוטה:

קכ פשוטה תואר צורתה כמו זי"ף^{קכ} אך שהיא ארוכה כשיעור שהתא ראויה להעשות נו"ף כפופה אם תכפפנה^{קכ} כמו"ש למעלה בכ"ף פשוטה ואם היא קצרה מראין לתניוק שאינו חכם ולא טפש ואם קוראה וי"ף פסולה:

קכ צריך שתהא כו למעלה גגה שוה^{קכ} לכתחלה כי היא מחוברת מב' אותיות כ"ף כפופה וכתה עם וי"ף^{קכ} כסופה וצריך שתהא עגולה בג' זוויותיה וגגה למעלה היא לכתחלה עובר חוץ לסתימה כעובי קולמוס שהוא שיעור גגו של וי"ו הדבוקה בסופה^{קכ}:

קכ יהיה ראש הראשון כעין וי"ד שפניה מעט למעלה^{קכ} מטעם שנתבאר למעלה באות מ' וגופה יהיה בעמידה^{קכ} כדי שיוכל להסמיק אות אצלה^{קכ} וראש הב' הוא כמו זי"ף עומד בה מטעם שנתבאר למעלה שם^{קכ}.

אבל על פי קבלת האר"י ז"ל^{קכ} יהיו ב' קוין של העייני"ן שבתפילין כשתי ווי"ן ישרות: כפופה^{קכ} קבלה מהחסיד לעשות לה זווית לכתחלה למעלה בצד ימין מבפנים ומבחוץ אבל למטה תהיה עגולה מבחוץ כמו כל הכפופות שצריך לדוות עגולות למטה^{קכ}

קכא ברוך שאמר. אלפא ביתא. ב"י בשם ר"מ סק"ו.
קכב תקון תפילין. אלפא ביתא. ב"י בשם ר"י אסכנדרני.
קכג אלפא ביתא בשם ספר התמונה וכשם הירוק. ב"י בשם הר"י אסכנדרני.
קכד אלפא ביתא. ב"י בשם הר"י אסכנדרני.
קכה וראה אותיות הרב ע' ז' כ ובקובץ גידול תורה (ג.ו) חכ"ו ע' ז' שכתב המיוחס לרבינו ראשה ישר.
קכו כתרי אותיות תפילין. תקון תפילין. ברוך שאמר. אמר ס' פה. אלפא ביתא. ב"י.
קכז ראה גם לעיל באות נ.
קכח ובאות נ. וראה אותיות הרב ע' ז' ובקובץ גידול תורה (ג.ו) חכ"ו ע' ז' שכתב המיוחס לרבינו הוא כעין פשרה בין ו זכין ו (כדלעיל באות ג וש"ו).
קכט שער הכוונות דרוש תפילין דרוש ב. פרי עין חיים שער התפילין פ"ד. מצת שמורים הל' תפילין בצורת האותיות. משנת חסדים מסכת תקון תפילין פ"א אות י. ועי' שו"ת צ"צ חו"א ס' יח ס"א.
קל ברוך שאמר (אלפא ביתא) בשם הדימד (כתרי אותיות תפילין). וראה גם הגדה ברוך שאמר אות צב ואת צד. ב"י. וראה אותיות הרב ע' ז' ובקובץ גידול תורה (ג.ו) חכ"ו ע' ז' שכתב המיוחס לרבינו הוא עגולה למעלה.
קלא רא"ם בספר יראים מצוה שצנץ.

קיד וקוח רובא בברוך שאמר, באלפא ביתא וב"י.
קיג ברוך שאמר (אלפא ביתא). ב"י. אבל ראה שו"ת צ"צ חו"א ס' יח ס"י שכתב"ם שלנו הני"ן כפופה היא גם אותיות הרב ע' ז' ובקובץ גידול תורה (ג.ו) חכ"ו ע' ז' ובין ו זכין ו (כדלעיל באות ג וש"ו).
קיד תקון תפילין. ברוך שאמר. אמר ס' פה. אלפא ביתא. ב"י. וראה אותיות הרב ע' ז' ובקובץ גידול תורה (ג.ו) חכ"ו ע' ז' שכתב המיוחס לרבינו הוא כעין פשרה בין ו זכין ו (כדלעיל באות ג וש"ו).
קטז ראה משנת אברהם ס' כג ס"ק כ. אותיות הרב ע' ז' רב.
קיה רא"ם ביראים (מצוה שצנץ). רובא באלפא ביתא. ב"י.
קיו עי' ב"י (בסוף הא"ב ר"ה כתב המרדכי) בשם המחזיקי דהלכות קצנות סוף ס' התקנף.
קיב גבילין רשבי"א רשבי"א ור"ן וחבריהם שבת ק"ג. ב. אלפא ביתא. ב"י.

הלכות תפילין לו

קמג

לכתחלה אבל מכפנים שם תהא לה זווית כרוי שיהא בלבן שבפנים צורת כ"ה כי כן קבלה מהחסיד²⁷²:

ר פשוטה צ"ל עגולה למעלה²⁷³ כצד ימין לכתחלה כמו שהכפופה היא למטה²⁷⁴ אבל קבלת החסיד²⁷⁵ לעשותה מרובעת למעלה כמו שהכפופה היא למעלה וצריכה להיות ארוכה לכתחלה כשיעור שתהיה ראויה להעשות פ' כפופה אם הכפופה²⁷⁶:

ז כפופה ראשה הראשון יחא כפוף קצת כלפי מעלה²⁷⁷ ממעט שנתבאר למעלה²⁷⁸ ויריכה ידבוק באמצע צווארה²⁷⁹ ולא למטה פן תדמה לעיין וראשה הב' כמו זוי"ן²⁸⁰ ממעט שנתבאר למעלה²⁸¹ וצווארה קצת אריך כדי להסמיך אות אצל ראשה²⁸² ומושבה משוך לצד שמאל היטב כי תואר גופה היא כמו נו"ן כפופה ויו"ד עליה²⁸³ ותהיה עגולה למטה כצד ימין²⁸⁴ לכתחלה כמו בכל הכפופות.

ועל פי קבלת האר"י ז"ל²⁸⁵ כל הצד"י שבתפילין יחא ראש ימין כמו יו"ד הפוכה ושמאלה נו"ן כפופה²⁸⁶:

ז פשוטה תהא ראשה כמו של כפופה²⁸⁷ ורגלה תרד למטה מדבוק הראשים לכתחלה ככרוי שיהא ראוי לעשותה כפופה²⁸⁸:

ק צ"ל תג קמן על גגה כצד שמאל²⁸⁹ לכתחלה ויריכה הימנית צריכה להיות עקמומה היטב לצד גגל שמאל התלויה²⁹⁰ ויש למשוך גגל שמאל התלויה באלכסון קצת לצד ימין²⁹¹:

ר תהיה עגולה ממש מאחוריה למעלה²⁹² שלא תדמה לדל"ת ותפסל על ידי קריאת התנוק ויריכה קצר שלא תדמה לכף פשוטה ותפסל ע"י קריאת התינוק:

ע ב' ראשיה הראשונים יהיו כעין יו"ד²⁹³ שפניה למעלה²⁹⁴ ממעט שנתבאר למעלה²⁹⁵

קמג הגהת ברוך שאמר בשם ס' הברוך.
קמז רא"ם בס' יראים (מצוה שצ"ג).
קמח שער הכוונות רוריש התפילין סוף דרוש ב' פרי עין חיים שער התפילין פי"ד. משנת הסדים מסכת תקון תפילין פ"א אות י'.
קמו ראה אותיות הרב ע' רפא. וזכרון רפאל משה ע' 41. אה"ל שם ח"ח ע' רלז.
קמז ברוך שאמר (אלפא ביתא) ובי"י.
קמח רא"ם בס' יראים (מצוה שצ"ג) לענין אות כ'. וראה גם לעיל ב' אות כ' שצ"ג.
קמט ס' התרוותה סוף הל' תפילין זמג"ו שבת קד, א. הגהות מיישנות פ"א מה"ל תפילין אות צ. אגור. אלפא ביתא. כ"י.
קנ חסיד בכתרי אותיות תפילין (הובא בהגדת ברוך שאמר אות צו ואלפא ביתא) זמג"ו ב"ב קס"ו, ב. ובאלפא ביתא שכן מובא בספר התמונה. כ"י.
קנא ר' יהודה החסיד בכתרי אותיות תפילין. תקון תפילין. הגהת ברוך שאמר (שם). אלפא ביתא. אגור. ב"י מהר"י אסקנדרני.
קנב ששם תקון תפילין. אגור ס' פה. אלפא ביתא. כ"י.
קנג ברוך שאמר ואלפא ביתא בשם דבינו שזחה ורוקח (ויהי) ס' בסמ"ג מצוה גכ"ג שישן של קמטום. וראה גם לעיל ס' לב סמ"ג.
קנד ברוך שאמר (אלפא ביתא). ב"י.
קנה ב' אות מ"ח.

קלב אלפא ביתא (העתק בב"י) בשם הרוקח בשם החסיד (בכתרי אותיות תפילין).
קלג הגהות מיישנות פ"א מה"ל תפילין אות צ. וראה תקון תפילין.
קלד הגהות מיישנות פ"א מה"ל תפילין דפוס קושטא רס"ב (הובא בב"י). וראה אותיות הרב ע' רענ. קלה הגהת ברוך שאמר אות צב בשם הרוקח בשם החסיד. אגור (הובא בב"י). וראה אותיות הרב ע' רענדי. וראה שם ע' כא ובקובץ גידול תורה (ג.ו.ו) הכ"ז ע' נ שבכתב המיוחס לרבינו היא עגולה.
קלו רא"ם בס' יראים מצוה שצ"ג לענין אות ד'. וראה גם לעיל ב' אות ד' שצ"ג.
קלז תקון תפילין. אגור ס' פה. ברוך שאמר (אלפא ביתא) ובי"י.
קלה ב' אות מ"ח.
קלט ברוך שאמר ס' פה בשם החסיד (בכתרי אותיות תפילין). אלפא ביתא. כ"י בשם מהר"י אסקנדרני.
קמ אלפא ביתא. כ"י בשם מהר"י אסקנדרני. וראה אותיות הרב ע' כא ובקובץ גידול תורה שם ע' נא, שבכתב המיוחס לרבינו ראשה כמו בנ"ן.
קמא ב' אותיות ששנ"ו ב"ן.
קמב אלפא ביתא. כ"י. וברע"ל ב' אותיות גימ"ל וגו"ן וראה אותיות הרב ע' כב ובקובץ גידול תורה שם ע' נ. שבכתב המיוחס לרבינו אן צווארה אריך ואין מושבה משך.

קמד

הלכות תפילין לו

וראשה הג' כעין ו' מטעם שנתבאר שם ולפי קבלת האר"י ז"ל ק"ט כל השינוין שבתפילין יהיו ג' קרין כג' ווי"ן ישרות.

וצריך לדבק ראש האמצעי לצד שמאל למטה ק"ט ולא ידא מושב רחב למטה אלא הר"ט לצד שמאל לכתחלה ואז יהיו כל הג' ראשים עומדים למטה על רגל אחת כמו הקר"ף והר"ש:

ת קבלה מהראשונים שיהיה נגה עם רגל ימין כמו דל"ת ק"ט ורגל שמאל יש שעושיין כעין וי"ו הפוכה ק"ט ויש שעושיין ק"ט כמו ד' קמנה ההפוכה ק"ט וכל מקום שההלכה רופפת בדרך הלך אחר המנהג ק"ט וכל זה לכתחלה:

ג כל האותיות צריכים להיות גולם אחר ק"ט כגון יוד"י האל"ף והע"ן והפ"א והצד"י והשי"ן ורגלי התיו"ן צריכים להיות נוגעות באות ובאחת שאינה נוגעת פסולין התפילין עד שיתקנו ק"ט ואין קריאת התינוק מועלת בזה כמו שנתבאר בסיומן ל"ב ק"ט.

וכן מ"ם סתומה וסמ"ך צריכין להיות מודבקות וסמוכות לגמרי ואפילו פירוד דק כחוט השערה פוסל בהם.

וכן בשאר אותיות חוץ מרגל הה' והקוף שאין להם ליגע ואם נגעו פסולין התפילין ק"ט ואין תיקון מועיל בהן כמו שנתבאר שם ק"ט:

ד כל אות שיש בה ספק שזא אין בה כשיעור הראוי בענין שהיא פסולה או שזא אין צורתה עלתה בענין שהיא פסולה מראין לתינוק שאינו חכם ולא ממש ואם יודע לקרותה כהלכתה בשורה ק"ט אבל אם ידוע לנו שאין האות כהלכתה אין קריאת התינוק מועלת ק"ט כמו שנתבאר בס"י ל"ב ק"ט:

ה אותיות שעמט"ו ג"ץ ק"ט והוא הדין נו"ן פשוטה וצ' כפופה ק"ט בכל מקום שהם צריך לזיזן בג' הנק"ט קמנים ק"ט וצריך שיהיו התנן נוגעין בגוף האותיות ק"ט וכל אחד

משא"כ בלי תיקון אין קריאת התינוק מועלת. תחת מייטנות הלכות תפילין פ"א אות צ' והגרת בריך שאמר (אות טו) בשם מר"ם מרומנובורג.
קסו סעף א וסעף ל ושי"ן.
קסז שול"ת העב"א ח"ז סי' שג. רמב"ן רשב"א וי"ן מנב"י שבת ק"ד, א. וכמה פוסקים שהובאו בב"י ריש הסימן.
קסח סעף ל ושי"ן.
קסט ראש"י הל' ספר תורה סי' יב. טור. פסקי הרא"י הל' מנחה וס"ת אות ה.
קע מהרי"ק שורש סג. שול"ת ריב"ש סי' קכ. ב"י במ"ק הסימן ד"ה ודי"ש רבינו רבינו ובבל אות. סי' ס"ז לב סק"ט.
קעא סעף כא.
קעב דבא מחנות כ"ט, ב.
קעג רש"י שם ד"ה שעמטו גין.
קעד האילו לעיל באותיות ברי"ק ח"ה נתבאר שיש להם תנן אחד, ואילו אותיות שעמט"ו ג"ץ יש להם ג' תנן, כמבואר בגמ' שם.
קעה רמב"ם פ"ו מנח"ל סי' ה"ח. טור.
קעו רבינו ירוחם נתיב ב ח"ב בשם הרי"ה מרדכי סוף הלכות קמנות בשם מר"ם. תשב"ץ (סי' קפא בה"ה).

שעור הבונות הרש"י התפילין סוף דרוש ב. פ"י עין דיים שער התפילין פ"ה. משנת המידים מסכת תקון תפילין פ"א אות י. וראה אותיות הרב ע"י כג וקובץ גירול תורה שם ע"י מ ונ"י, א. שבכתב המיוחס לרבינו ג' הראשים שוים, ואין פירוט למעלה, וראשה השמאלי כעין פשיה בין ו ובין ז (כרלעיל באות ג ושי"ן).
קז בריך שאמר ואלפא ביתא משם הרוקח.
קזא רוקח שם. ב"י בשם המנהג (הל' תפילין, נוסח ב).
קזב רמב"ן רשב"א וי"ן מנמ"א שבת ק"ד, א. וראה שם שבכתב המיוחס לרבינו הו"ו אמצעי הוא מרכיב השל"ן.
קזג אגור ואלפא ביתא בשם ספר התמונה ורוקח.
קס אלפא ביתא בשם ספר התמונה.
קסא הגדת בריך שאמר (אות ק) ואלפא ביתא בשם רוקח.
קסב באותיות הרב הגדה הפוכה.
קסג ברזל שאמר (אלפא ביתא) בשם הירושלמי (פאה פ"ז הל' מעשר שני פ"ה ה"ב). ב"י. וראה אותיות הרב ע"י כד וקובץ גירול תורה שם ע"י מ ונ"י, ג. שבכתב המיוחס לרבינו הוא כרל"ת ונ"ן (כמבואר בה"ה ק"פ, ב).
קסד ראש"י הל' ספר תורה סי' יב. טור ושו"ע סעף ב.
קסה מועלת קריאת התינוק שלא ידע שלא כסדרן,

הלכות תפילין לולו

קמה

נפרד מחבירו ואם אינן נוגעין בנזף האות או שנוגעין זה בזה פסולין²⁹⁷ וצריך לתקן לבתחלה אבל בריעבד אפילו לא עשה להן כלל תנין כשרין²⁹⁸.

ויש פוסלין²⁹⁹ אם לא תינג שעמנו³⁰⁰ ג"ץ ויש להושי לדבריהם להחמיר בשל תורה ולתקן³⁰¹ ואפילו בתפילין מועיל תקון³⁰² ואין בזה משום שלא כסדרן הואיל ונזף האות צורתו עליו:

ז ונהגו הסופרים לעשות עוד תנין בכמה מקומות³⁰³ ואין חשש בזה³⁰⁴ רק שיהיה מאד כשעושי על הזו"ד או על הוא"ו שיעשו תנין דקין³⁰⁵ שלא התקלקל צורת הוא"ו או הזו"ד:

ל' זמן הנחת התפילין ובו ג' סעיפים:

א גדול שבר מצות תפילין³⁰⁶ וכל מי שאינו מניח³⁰⁷ הרי הוא בכלל פושעי ישראל בנופן ואף אם נמנע³⁰⁸ מפני שצריכים גוף נקי³⁰⁹ ושמו לא יזהר בקדושתן עבירה היא בידו שבשעת קריאת שמע והפלה עכ"פ בקל יוכל ליהדר.

ושנו החכמים³¹⁰ ליום הדין אם יהיה זכאי במצות תפילין כף זכות מברעת ואם פשע בהן כף חובה מברעת שאין לך גדולה ככל מצות עשה שבתורה יותר ממצות תפילין שהוקשה כל התורה כולה לתפילין שנאמר³¹¹ למען תהיה תורת ה' בפך לכך צריך כל אדם שיהא זהיר במצות תפילין³¹² וכל הזהיר בהן מאריך ימים³¹³:

ב מצותן להיות עליו כל היום³¹⁴ אבל מפני שצריכים גוף נקי³¹⁵ שלא יפח בהן³¹⁶ וצריך שלא יסוח דעתו מהם על דרך שנתבאר בס' כ"ח³¹⁷ ואין כל אדם יכול ליהדר בזה נהגו שלא להניח כל היום ומ"מ צריך כל אדם ליהדר בהן להניח בשעת קריאת שמע ותפלה³¹⁸ (שהרי באותה שעה בע"פ הוא נוהר מהפיה³¹⁹ והיסח הדעת³²⁰ כענין שנתבאר בס' כ"ח):

ב ר"ה י"א, א. מור וש"ע שם.
ג רא"ש פ"ק דר"ה סי' ה. הובא בב"י. וראה מ"א ס"ק א.
ד שבת נט, א.
ה ר"ה שם. תשובת רב יהודאי נאמן (בשכ"ל הלשם ענין תפילין). רא"ש הל' תפילין סי' כח (הובא בב"י).
ו קדושין לה, א. תשובת רב יהודאי נאמן שם. רא"ש שם.
ז שגות י"ג, ט.
ח רא"ש שם. ע"י תהלה לרוד ס"ק א. הקרי הלכות ח"ה ג, ב.
ט מנחות דף מד ע"א. תשובת רב יהודאי נאמן בארומות היים הלכות תפילין סי' א.
י טור ושורש סעיף ב. וראה סמ"ג עין ג. רא"ש הל' תפילין סי' כח.
יא ר' ינאי שבת נט, א.
יב אביי שם.
יג סעיף א.
יד ראה גם לעיל רפ"י כה.
טו כדלקמן סי' פ ס"א ובס"י ק' סמ"ב לענין תפלה וע"י פ"י ס"ג לענין ק"ש. וראה לקמן סי' לח סוף ס"א.
טז כדלקמן סי' סא ס"א לענין ק"ש. ובס"י צ"ח ס"א לענין תפלה.

קעז שו"ת רד"ע מפאנו סי' לח. ת"א סק"ג. וראה לעיל סי' לב סעיף ה. אותיות הרב ע' שא. קובץ יעקב תורה (ג') חוב"ב ע' ג. בית מדרשו סי' ג.
קעח החוב"ם פ"ב מהל' תפילין ה"ט. פ"ה ה"ג. פ"ז ה"ט. רבינו יהודה טיב"ב ה"ב בשם רבינו נאמן. מור ושורש ס"ג.
קעט ד"ת בחל' ס"ת שלו. הובא באור זרוע סי' תקנד ובתהוות חיימוניות הלכות תפילין פ"א אות צ וכאמור פ"ה ס' וכן הוכיח במנור חז"ל סי' עדר נדבכי הרא"ש וכן הוכיח בב"י ד"ה וא"א ד"ל מ"י התרומה סוף הל' תפילין וכ"פ הב"ח.
קפ מ"א סק"ג.
קפא בי"ח. ת"א שם.
קפב שורש סעיף ג.
קפג רא"ש הל' תפילין במסופ. הובא במנור.
קפד תקון תפילין באות ל. הגדה ברוך שאמרו שם. דרכי משה סק"ג.

סימן לז

א שחושא דבא (הובא ברא"ש סוף הלכות תפילין). מור וש"ע סעיף א.